

sveču zamoriti — vgasiti; — japno mezgati, tretji ga za melto; — zavēčiti, da bo za vavēk; — zizdriti, želno gledati (česko zizati). — Ris, risina (basnoslovno krvoločno bitje), kadar ris spi, gre njegova duhovina drugemu spečemu kri sisat, ako bi kdo spečega risino na trbušnico prevalil, pa se ne zbudi, ne bi mogla njegova duhovina nazaj va-nj iti, pak bi moral umreti. Tako pripoveduje pučka basen.

Slovstvene stvari.

* *Deutsch-slovenisches Wörterbuch* zu Prof. K. A. Madiera's deutschen Lesebüchern für die 1. und 2. Klasse an Mittelschulen. Verfasst von J. Šólar. Laibach 1873 — tako se zove slovník nemško-slovenski, ki ga je ravnokar c. k. deželni nadzornik srednjih šol na Kranjskem gosp. Šólar na svetlo dal, posebno zato, da slovenski mladini, ki v 1. in 2. razredu gimnazije ima prebirati nemška berila, zljajša razumljenje tega, kar v njih bere. Da nemški jezik izprva mnogo težav dela slovenski mladini ravno tako kakor vsaki drugi, to vemo vsi iz lastnih skušinj. Res potrebno je tedaj, da mladi slovenski čitatelj nemške knjige ima prijatelja pri rokah, ki mu koj pové, kaj slovenski pomeni nemška beseda, ki je ne razume. In ta prijatelj mu je Šólarjev „deutsch-slovenisches Wörterbuch“, ki pa učencu še veliko več razjasnuje in razklada, kakor samo prestavo besedi. Hvalevredno misel, naši šolski mladini na naravni in kratki poti učitelja podati, je pa tudi hvalevredno izvršil učeni izdatelj gosp. Šólar. Gotovo je živi potrebi vstregel s to knjigo; to je priznalo tudi ministerstvo nauka. Cena jej je 86 kraje., prodaja jo Lerherjeva knjigarna v Ljubljani.

* *Prijatlom lepoznavske literature* naznanjamo, da je pri Kirchheim-u v Moguncu ravnokar na svetlo prišla „Zgodovina Poljske narodne literature od E. Lipnicki-ga“. Ker v vrsto narodne literature prav za prav le pesniška dela spadajo, ki so v narodu vkoreninjena in vsem krogom najlože umevna, zato obsega omenjena knjiga le poetiška dela in je tako kratka zgodovina Poljske poezije. Vendar omeni pisatelj pri zlitem veku Poljske poezije (1521—1621) tudi slavnega cerkvenega govornika Skargo, čegar izvrsten jezik je imel velik vpliv ne samo na njegove, ampak tudi vse prihodnje čase. Enako se pisatelj pri obravnavi najnovejše dobe ozira na historične in filozofične rezultate, ktere mora vsakdo vsaj površno poznati, ako hoče poezije te dobe razumeti. Knjiga ta je neki prva nekoliko obširniša zgodovina Poljske narodne literature v nemškem jeziku in obsega 145 strani. Dobi se pri gosp. Lercher-ju.

* „*Glas Črnogorca*“ se zove politični tedenski časnik, ki ga na Cetinji izdaja zdaj g. Simo Popović, ko je Turška, Ogerska in Avstrijska vlada „Črnogorcu“ prepovedala vhod v te dežele. Cena na leto mu je 6 gold.

Naši dopisi.

Iz Gorenskega 3. maja. — Kakor besna hijena popada okoli sebe žalostno znana „Laib. Schulzeitung“ po slovenskih učiteljih in sploh po slovenskem časopisju; posebno hud trn v peti pa sta jej slovenska učiteljska lista. Prav po izreku: „qualis vir, talis oratio“, udriha njen vrednik in vitez paragrafov Polde Gariboldi skor v vsaki številki po teh listih, vse v blato metaje, da bi jih prej ko mogoče vničil, sebi pa avtokracijo zagotovil. Pogledimo le, kaj počenja, da bi svoj namen dosegel.

Pri vsaki priliki se po vitežki na prsi trka, zagotavlja, da je „einzig und allein von der Idee beseelt, an der Hebung unseres Volsschulwesens mitzuarbeiten“, potem pa levíte bere slovenskim „Mesner-Lehrerjem“, in jih pred svetom smeši, kako so nevedni, nemarni, da še najnovejih planketov nimajo, da se dadó voditi kot otročaji od duhovnov, sploh iz vsake vrstice diha zagrizeno sovraštvo do národnih učiteljev. Toda h koncu jo zviti gosp. vitez paragrafov zopet drugače zasučé, dobro vedoč, ako od konca do kraja tako dela, da potem ga še peščica s tolikim trudom pridobljenih kruhaborcev in veteranjakov na cedilu pusti in list — ki že tako za sušico hira — pa je v nevarnosti, in kaj potem? — Kje neki — si misli — bodem potem svojo puhlo učestnost prodajal in svoje lažnjive in strupene notice belodanil? Ako tega ni, potem pa tudi ne pridem za deželnega šolskega nadzornika, za ktere ga bi bil tako rad. Zato hajd! krene jo na koncu vsakega sestavka na drugo pot, ter se začne dobrikati in hliniti, prav kakor je lastno njegovi plemeniti osebi in natori, ter zavračati krivdo na druge njemu zoperne. Na ta način so pisani vsi sestavki v tem bornem lističu. A vkljub temu se še drzne ta korumpirana nemčurska svojat slovenske učitelje in časopisje pred svetom črniti in blato gaziti! Mar mislite, da je ono res tako kratkega razuma, da ne pozná mu nastavljene pasti? Visoki vrednik! kažite nam, koliko ste že Vistorili za slovensko narodno šolstvo, učiteljstvo in sploh za slovenski narod! V vseh osmih številkah Vašega lista ni družega nego veliko dima, pa malo ognja, veliko vpitja, pa malo volne. Zato gosp. vitez le pri miru pustite naše časopisje, in ako hočete že pisariti o naših ljudskih šolah, pojte nekoliko let za podučitelja in učitelja, da je tako bistveno spoznate in vse druge razmere ljudskih učiteljev in slovenskega naroda! Sicer pa vam povemo, da je nam naše slovensko časopisje in slovenski narod ljubše, za ktere ga se bomo tudi vedno trudili in delali, kakor vsa nemčurska svojat s svojim revnim listom.

—e— učitelj.

Iz Trebnega. — Za župana v Trebnem je bil pri volitvi 17. u. m. izvoljen gosp. Emanuel Tomšič, posestnik v Trebnem, za županijske svetovalce pa so bili izvoljeni gospodje: Edvard Schaffer, grajščak na Višnji Gorici in c. kr. rezervini stotnik, Andrej Orašem, posestnik v Česnovku, Janez Grandovc, posestnik v Ponikvah, Janez Dular, posestnik v Rodnah, Anton Strajnar, posestnik v Lukovki in Janez Radelj, posestnik v Ponikvah.

Iz Litije. — Ministerstvo kupčijstva je dovolilo pošto v Polšniku, ki je v zvezi s pošto Litijsko.

Iz Vrhnike 9. maja. — Kar je potihnila volilna borba, zaspalo je pri nas nekako navadno življenje — smrtna tihota vlada. Prosti poljedelec hití, ako mu vreme pripušča, po svojih opravilih na polje; propali nemčurji pa, starim mitičnim bogovom enaki, naslanjajo se otožno na stole tukajšnje kavarne, premišlujejo svojo sedanjo osodo. Nekdanje gospodstvo a vendar tem gospodom nikakor iz glave izpuhteti ne more, vladovanje muhomedansko je zginulo, ne ostaja jim tedaj družega nego posel kritikovanja; al to jim dosti koristilo ne bode, vsaj vemo, da zêlo stare ôse ne škodujejo vedno. Delovanje sedanjega županstva, v primeru s poprejšnjim, je res v vsacem oziru hvale vredno. V naši srenji pozná se v tem kratkem času županovega poslovanja, da je on mož na pravem mestu, iskren boritelj za soseskine pravice, če tudi mu zagrizeni sovražniki, ki za našo občino še toliko niso storili, da bi bili račune položili o svojem zanikernem gospodarstvu, mu marsiktero poleno pod noge vržejo. Želeti je, da bi ga pri napravi štirirazredne ljudske šole krepko podpirali pošteni srenjčani, da

se izgotovi to davno potrebno delo in da ne ostane naš trg zbog nemarnosti v šolskem oziru za družimi kraji nazaj. Hiši za novo šolo sti dve na ponudbo: ena za 6000, druga za 8000 gold.; in akoravno je pri nas res težavno se česa lotiti, ker nismo podedovali po prejšnjem županstvu nikakega solda, marveč polno zmešnjav, vendar se nadjamo, da se zberó rodoljubni možje in se krepko poprimejo te velevažne stvari. Koristi, ktera bode iz te naprave izvirala za naš trg in vso okolico, ni mi treba natančno popisavati, vsaj je reč sama na sebi dovolj jasna in vsacemu srenjčanu lahkoumevna. — V nedeljo 4. dne t. m. popoldne pripodila se je huda nevihta z dežjem in gromom, ter je treščilo v poslopje nekega kmeta v sosedni vasi, kteremu je vse pogorelo. Pripoveduje se, da nesrečnež, kakor je sploh navada pri nas, ni bil nikjer zavarovan!

Iz Ljubljane.

Česar smo se že dolgo dolgo bali, zgodilo se je: preblagega gospoda

barona Antona Zois-a ni več!

Umrli je, previden s sv. zakramenti za umirajoče, 9. dne t. m. ljubljeneč naroda slovenskega, pravi mēcen vsem národnim zavodom, mili dobrotnik revnim, verni sin katoliške cerkve, zvest Avstrijan. Pač po pravici je Njegovemu imenu kakor neumrlemu Žigi Zois-u bil dodan plemeniti pridevek Edelsteinski; res pravi biser bil je domovini naši!

Koliko spoštovan, koliko ljubljen je bil rajniki, to je sijajno pričal velikansk pogreb 12. dne t. m., kakoršnih malo pomni Ljubljana. Vsa národna društva so si za sveto dolžnost imela, očitno kazati svetu, da dežela žaluje po njem!

Naj za danes zadostuje prebridko to poročilo.

— (Telegram „Novicam“) iz Lvova 12. maja. Skupščina deželnih poslancev je z malo večino se izrekla za udeležbo prihodnjega državnega zbora, a to le v soglasji z državopravno stranko družih dežel. — Veselo znamenje, da zdaj tudi Poljaki hočejo vzajemno postopati s federalisti družih dežel.

— (Telegram „Novicam“). Iz Maribora 13. maja. Skupščina tiskovnega društva enoglasno izreka dr. Costi zaupnico zarad njegovega političnega vedenja in delovanja pri banki „Sloveniji“.

— (Telegram „Novicam“) iz Celovca od 12. dne t. m. naznanja, da prečastiti prošt dr. Müller v Celovcu, o kterem se je zadnje dni slišalo, da je imenovan za škofa Ljubljanskega, je bil na Dunaji ter je prišel iz Dunaja s tem nazaj, da ostane v Celovcu. — „Deutsche Zeit.“ je neki ovohala, da prečastiti gospod ni mož današnjega liberalnega kalibra, zato ga je ministerstvo pretehtati hotelo. Gosp. doktor se ni vdal pogojem liberalne ère in raji pustil škofijo. Slava poštenjaku! Zdaj pa tudi vemo: kakošen mož mora prihodnji škof biti, da ga odobri sedanje ministerstvo.

— (Postavi za ljudske šole na Kranjskem), ki ju je sklenil deželni zbor Kranjski, ste potrjene. Kaj pa pravi nemška „Schulzeitung-a“, ki se je zarad nju toliko repenčila nad deželnim odborom, da zdaj še druge reči niso potrjene?

— Dopis sl. ministerstva kmetijstva od 30. aprila naznanja družbi kmetijski Kranjski, da ga je volja zopet za leto 1873. za mnoge razdelke kmetijstva državne podpore dati in določuje ob enem, koliko da bode dalo za vsak razdelek, al denar bode družbi še

le poslalo potem, kedar bode na drobno svoje predloge stavila; samo za nakup bikov in telic in pa za povzdigo mlekarstva je poslalo že zdaj 7000 gold., za nakup Ruskega lanu pa 300 gold.

— (Iz seje deželnega odbora 9. maja.) Obravnaval in sklenil se je načrt in proračun, po kterem se bode grajščinsko in gospodarsko poslopje na Slapu za namene vino- in sadjerejske šole primerno popravilo. — Službo sekundarija v deželni bolnišnici je deželni odbor oddal g. Antonu Arko, doktorju medicine in kirurgije in aspirantu v občni Dunajski bolnišnici. — Na mestno glavarstvo v Pešto se je obrnil deželni odbor, da izvé imena in domovje onih nesrečnih delalcev iz Kranjskega, ki so se minuli teden peljali z mešanim vlakom štev. 136, kteri je med Steinbruchom in Peštom skočil iz kolovoza, in ki so pri tej priliki življenje zgubili ali ranjeni bili. — Izpraznjeno službo spremljevalca glavnega odgona med Ljubljano in Gradcem je deželni odbor oddal mestnemu stražniku Matiju Epichu.

— (Grof Karol Hohenwart), bivši nam minister slavnega spomina, je za malo časa prišel na svojo grajščino v Ravne na Notranjskem. Kakor slišimo, ga hočejo verno mu udani rodoljubi naši vprašati: ali ne bi ga volja bila sprejeti poslanstvo v državni zbor, v kterem po njem zastopana biti bi si domovina naša štela v posebno veliko čast.

— (Gosp. Kašpar Mašek), c. k. učitelj glasbe, tudi slovenskemu svetu po svojih kompozicijah in še posebno po krasnem napevu k Koseskemu „Kdo je mar“ dobro znan, je po dolgem bolehanji v 79. letu svoje starosti včeraj umrl. Tako oče in sin Kamilo zdaj počivata v grobu, zapustivši tužno rodovino. V blagem spominu ostaneta narodu našemu! Pogreb njegov je jutri ob 5. uri popoldne.

— (Kranjsko društvo za stavbe in zidanje) je imelo, kakor so „Novice“ zadnjič naznanile, 10. dne t. m. svoj prvi občni zbor. Predsedoval je zboru dr. vitez Gutmansthal; delničarjev je bilo zbranih 53, ki so namestovali 5000 delnic. Vlado je zastopal ces. komisar pl. Röder, c. k. notarstvo pa dr. Ribič. V opravični odbor so bili skor enoglasno izvoljeni: Julij Dörfel, arhitekt na Dunaji, Jožef Gorup, veliki trgovec v Trstu, dr. vitez Gutmansthal, grajščak, Martin Hočevnar, posestnik v Krškem, Janez in Peter Kozlar, Jožef Krisper, Andrej Malič, E. Majer, trgovci v Ljubljani, dr. Schaffer in dr. Schrey. Plače za seje se za zdaj ni nobene odločilo, da se koj iz začetka društvu odvrnejo stroški. Poročilo predsednikovo, kaj je dozdej že nakupilo in kaj sicer storila ustanovna skupščina, je bilo zadovoljno sprejeto. Ker so „Novice“ že v prvem svojem poročilu objavile večidel delovanja, se pozivljamo danes na oni list. Zbor se je zahvalil ustavnikom za njihovo nesebično delavnost.

— (Častitim delničarjem banke „Slovenije“) 29. dne maja tega meseca bode prvi občni zbor banke „Slovenije“. Ker v programu tega zbora je morebiti najvažnejša točka dopolnilna volitev opravičnikov in pregledovalcev bankinih računov, zato se je sešlo mnogo delničarjev v Ljubljani 9. dne t. m. v razgovor, ki so soglasno priznali, da zaželeni napredek tega velevažnega in lepo bodočnost obetajočega zavoda je odvisen od previdnega in varčnega ravnanja in skrbnega gospodarstva.

V dosego tega cilja in konca morajo se združiti vsi enako misleči delničarji.

Ta namen posredovati, pa tudi doseči pomagati, se je v imenovanem zboru naložilo podpisanemu odboru.

Vabimo toraj uljudno vse častite delničarje, naj pošljejo najpozneje do 22. maja t. l. svoje del-

nice — brez kuponov — enemu izmed podpisanih, ki jih bode precej vložil pri blagajnici banke, legitimacijski list pa potem poslal dotičnemu delničarju. Delničarji, katerim ne bode mogoče, se osobno udeležiti glavnega zbora 29. maja, naj blagovolijo pooblastilo, ki je natisnjeno na hrbtu legitimacijskega lista, podpisati in brž zopet nam poslati, tako, da je do 29. maja t. l. vse to v redu.

Poleg tega pa prosimo tudi uljudno častite delničarje še to, naj blagovolijo naznaniti nam svoje mnenje o tem, kateri možje naj bi se postavili za kandidate pri gori omenjenih volitvah. Gledé na nasvete, po tej poti sprejete, bomo pri konečnem skupnem dogovoru posredovali potem izvolitev zaupnih mož v glavnem zboru banke „Slovenije“.

V Ljubljani 12. maja 1873.

Dr. K. Bleiweis, primarij dež. bolnišnice.

Dr. E. H. Costa, advokat in dež. odbornik.

Josip Kušar, posestnik in trgovec.

Miha Pakič, posestnik in trgovec.

Franjo Ravnikar, blagajnik dež. blagajnice.

F. Ks. Souvan, posestnik.

Ivan Vilhar, posestnik.

— Od podpisanih treh gospodov je vredništvo „Novic“ prejelo sledeči dopis v natis:

1. Ni res, da bi bil dr. Costa iz prvega početka do danes popolnoma brezplačno opravljal svoja opravila kot predsednik banke „Slovenije“. Dr. Costa je proti jasni določbi bankinih pravil (§. 40) potegnil od 11. februarja do oktobra 1872. leta vsak mesec anticipando plačo ravnatelja 50 fr. in za vsako sejo 10 fr. — Zdaj poteza še zmerom za vsako sejo opravnega sveta 10 fr., katera plača je tudi po pravilih opravičena. Razen tega si je dr. Costa pridržal, kar je po zapisniku konstatovano, tisto plačo za svoj trud pri banki, katero mu bo glavna skupščina delničarjev votirala. Gledé na §. 60. pravil dobi predsedništvo 3% čistega dobička in ima svoj delež pri 12% za opravljeni svet namenjenih.

2. Ni res, da bi bili imeli ravnatelji meseca marca tega leta, ko je dr. Costa bil na reviziji v Pragi, devet sej. Meseca marca je sam dr. Costa šest sej sklical (to je 4., 20., 24., 29., 30. in 31. marca). — Od 4. do 18. marca v nenazočnosti dr. Coste so bile 3 seje, dve po pravilih (§. 45.) predpisani navadni tedenski in ena izredna. Izredna seja je bila najvažnejša, ker so ravnatelji svesti si svoje odgovornosti primorani bili telegrafično ustaviti zavarovanje zoper točo, ki ga je Pražka podružnica na lastno roko proti strogim določbam pravil (§. 31. lit. a) začela.

V Ljubljani 9. maja 1873.

Dr. Valenta. Ahčin. Dr. V. Zarnik.“

Ne da bi se bilo vredništvo kakorkoli splašilo §. 19. tisk. zak., ki s sestavkom „Novic“ ni v nobeni dotiki, smo vzeli predstojeci dopis v naš list, marveč vzeli smo ga z velikim veseljem zato, ker smo vedeli, da bo gosp. dr. Costi povod dal, da sam brani svoje poštenje zoper zlagane škandale, ki jih je delal „Slov. Narod“ dan na dan v svojih listih, in svetu odkrije resnico.

Tu-le jo imate, gospodje!

Odprto pismo

gospodom Karolu Achtschinu, dr. Valenti in dr. V. Zarniku.

Pod naslovom „Odgovor“ v 107. listu „Laibacherice“ in „Slov. Naroda“ razglasili ste na-me napad, ki me mora, objaviti sledeče istinito pojasnilo:

1. Jaz nisem od februarja do oktobra dobival

remuneracije kot podpredsednik banke „Slovenije“, ampak le od februarja do avgusta, in se jej nika-kor nisem iz Vašega „domoljubja“ odpovedal, ampak iz vzrokov, ki jih, po Vašem „Odgovoru“ primoran, hočem povedati svetu, naslonjen na dotične zapisnike.

V prvi seji opravnega sveta dné 11. februarja 1872. leta bile so remuneracije ravnateljev odločene za-časno in sicer vsacemu ravnatelju po 600 gold. za leto in dan ter še posebej po 10 gold. za vsako sejo. Pri tej priliki predlagal je neki opravljeni svetnik to-le: „ker je podpredsednik obstojni faktor ravnateljstva in ker sta delokrožje ter odgovornost njegova vsaj (mindestens) ravno tako velika, kakor vsakterega družega ravnatelja“, zato naj se odloči meni 2000 gold. remuneracije na leto kot materialno odškodovanje za moje žrtovanje.

Ta predlog se je meritorično sprejel od vseh ravnateljev, — vsled mojega upora (protesta) pa zoper toliko remuneracijo, odločilo se je potem, naj bode remuneracija podpredsednikova enakomerna remuneraciji družih ravnateljev.

Ko je po ustanovitvi banke v drugi seji opravnega sveta dne 1. septembra 1872. l. ta zadeva vnovič prišla na obravnavo, dokazoval sem jaz potrebo največje varčnosti, in gospoda V. R. Herman in dr. Ulaga sta me krepko podpirala, nasprotovala pa sta dr. Valenta in pl. Treuenstein. Treuenstein je predlagal za vsacega ravnatelja po 1200 gold. stalne plače na leto, ter še posebej 10 gld. za vsako sejo. Jaz sem predlagal za vsacega ravnatelja remuneracijo po 400 gld. na leto, za seje pa nič. Vsled tega mojega predloga žugali so ravnatelji, da odstopijo. Pri tolikem upor ravnateljev zoper moje banki dobrodejne namene izrekel sem, da za naprej niti remuneracije, niti plačila za seje ravnateljev ne vzamem, ampak da prepuščam občnemu zboru, ako hoče odločiti kako remuneracijo. Ko še neki drug predlog g. Hermana, za vsako sejo namreč odločiti le po 3 gold. plače, ni bil po volji ravnateljem, zedinila se je večina opravnega sveta v tem, da se ima za prve prihodnje kvatre po 50 gold. na mesec plače ter 5 gld. za vsako sejo posebej izplačati ravnateljem. Jaz in dr. Ulaga sva glasovala zoper ta predlog.

V 3. seji opravnega sveta dné 26. decembra 1872. je pl. Treuenstein že spet predlagal zboljšanje remuneracij ravnateljem, in sicer na 100 gold. za vsak mesec, sicer pa po 5 gold. za vsako sejo. Dr. Zarnik pa je predlagal, naj ostane pri remuneraciji po 50 gold. na mesec, toda posebno plačilo za vsako sejo naj se zboljša od 5 gold. na 10 gold. Jaz sem energično protestiral zoper tako višo plačo zato, ker taka remuneracija ravnateljem (ki bi po tem merilu znašala okoli 1200 gold. na leto za vsacega ravnatelja) nika-kor ni upravičena ne gledé na sicer prav dobri stan bankinega delovanja, a tudi ne gledé na čas, kterege banki žrtujejo ravnatelji. Zastonj je bilo vse govorjenje mnozih opravnih svetnikov, zastonj vse apeliranje na domoljubje ravnateljev! Pri glasovanji obveljal je dr. Zarnikov predlog s 6 glasovi zoper 4. Za-nj glasovali so tudi gg. dr. Valenta, dr. Zarnik in Achtschin in si tako sami sebi plačo zboljšali. Ta sklep bi gotovo ne bil obveljal, ako bi se bili oni ravnatelji v lastni zadevi vsaj glasovanja zdržali, kakor to zahteva spodobnost.

Iz tega popisa, ki je istinito posnet iz zapisnikov séj, je razvidno, da sem se odpovedal vsakteri remuneraciji za delovanje podpredsednikovo le zarad tega, ker se nisem zlagal s preveliko remuneracijo, — da pa sem še danes tega mnenja, da tudi podpredsednik banke „Slovenije“ ima pravico, za svoje delovanje